

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-432-0-38>

**SELF-REGULATORY BODIES IN THE ADMINISTRATIVE LAW
MECHANISM FOR ENJOYING THE RIGHT TO FREEDOM
OF THOUGHT**

**ОРГАНИ САМОРЕГУЛЮВАННЯ
В АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОМУ МЕХАНІЗМІ
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВА ОСОБИ НА СВОБОДУ ДУМКИ**

Milinchuk S. V.

*External Postgraduate Student at the
Department of Constitutional and
Administrative Law,
Zaporizhzhia National University
Zaporizhzhia, Ukraine*

Мілінчук С. В.

*здобувач кафедри конституційного та
адміністративного права
Запорізького національного
університету
м. Запоріжжя, Україна*

Здійснення характеристики суб'єктного складу адміністративно-правового механізму забезпечення права на свободу думки виявило проблему неналежного рівня діяльності органів саморегулювання.

До моменту ухвалення Закону України «Про медіа» побудова суб'єктів адміністративно-правового механізму забезпечення права на свободу думки пов'язувалась із функціонування таких двох підсистем, як органи національного регулювання – Національна рада з питань телебачення та радіомовлення, та незалежних інформаційно-дорадчих громадських інституцій – Комісія з журналістської етики, Громадська рада з питань свободи слова при Комітеті Верховної Ради України з питань свободи слова, Рада з питань свободи слова та захисту журналістів при Президентові України, Національна спілка журналістів України тощо). Тоді як Закон України «Про медіа» запровадив функціонування незалежних самоврядних організацій, що мають повноважний вплив на обіг інформації. Механізм співрегулювання, що вимагається утворити відповідно до Закону України «Про медіа» має збалансовано поєднувати саморегулювання медіа та державне регулювання з боку Національної ради з питань телебачення та радіомовлення.

До компетенції органів саморегулювання в Україні має бути віднесено виконання таких завдань, як розробка професійних кодексів діяльності журналістів, проведення експертної оцінки якості та змісту інформації, що поширюється через медіа. При цьому саморегулювальні організації мають діяти паралельно з національним регулятором. Крім того у Законі України «Про медіа» закріплено це право спільноти: «Наявність спільного регулювання у сфері медіа не обмежує свободи галузевого та іншого саморегулювання у сфері медіа та журналістики, яке діє на принципах добровільної участі, самоврядності та невтручання держави» (ч. 3 ст. 92) [1].

Відповідно до Закону України «Про медіа» передбачено створення п'яти органів спільного регулювання в різних сферах: аудіовізуальні медіасервіси (телевізійне мовлення та медіасервіси на замовлення), аудіовізуальні медіасервіси (радіо й аудіовізуальні медіасервіси на замовлення), друковані медіа, онлайн-медіа та платформи спільного доступу.

Згідно із роз'ясненнями, наданими Національною радою з питань телебачення та радіомовлення розроблено роз'яснення процедури утворення органів саморегулювання, що передбачає формування робочих груп, які мають ухвалити статут органів співрегулювання і у подальшому зареєструвати власне такий суб'єкт.

З 1 жовтня 2023 року зі сторони Національної ради з питань телебачення та радіомовлення було започатковано створення органів спільного регулювання у сфері медіа. Для усіх ліцензійатів та зареєстрованих медіа було створено можливість ініціювання подання заяви на участь в органі саморегулювання. В результаті реалізації зазначеної процедури у червні 2024 року було утворено та зареєстровано такі органи саморегулювання, як: Громадську спілку «Орган спільного регулювання у сфері аудіовізуальних медіа-сервісів»; Громадську спілку «Орган спільного регулювання у сфері аудіальних медіа-сервісів»; Громадську спілку «Орган спільного регулювання у сфері онлайн медіа» [2]; зараз станом на 1 липня 2024 року триває процес утворення органу саморегулювання друкованих медіа та у сфері платформ спільного доступу.

Варто підкреслити, що права засновників органів саморегулювання у сфері медіа є рівними з правами її членів (ч. 7 ст. 7 Закону України «Про медіа») [1].

До складу органів спільного регулювання відповідно входять як ліцензіати та реєстранти, а також їх громадські об'єднання та об'єднання підприємств у формі громадських спілок, що передбачено стаття 93 Закону України «Про медіа» [1]. Загальні збори органу спільного регулювання призначають правління в порядку, визначеному статутом. Правління такого органу затверджуватимуть кодекси мовлення, призначатимуть та звільнятимуть керівника, прийматимуть рішення про вступ і відмову у вступі нових членів, а також вирішують питання про виключення членів зі складу органів, створюватиме експертні колегії, визначатиме розмір членських внесків і витрат на висновки експертних колегій, а також інших повноважень, що визначаються відповідно до статуту владного суб'єкту. У разі відсутності джерел для фінансування діяльності органів саморегулювання у сфері медіа згідно з вимогами чинного законодавства України може бути ухвалено рішення про припинення його діяльності. Органи саморегулювання діють у організаційно-правовій формі громадської спілки, яка згідно із положеннями Закону України «Про громадські об'єднання» є «громадським об'єднанням, засновниками якого є юридичні особи приватного права, а членами (учасниками) можуть бути юридичні особи приватного права та фізичні особи» [3].

Фінансування адміністративних витрат органу спільного регулювання здійснюється завдяки внескам його членів та іншим не забороненим законом джерелам фінансування. Розмір членських внесків має визначати правління. Так само як і розмір витрат на надання висновку експертною колегією органу спільного регулювання. До джерел фінансування органів співрегулювання може бути застосовано і джерел міжнародної технічної допомоги та джерела грантової підтримки. Функціонально завданнями діяльності самоврядних органів у сфері медіа є : по-перше, це створення кодексів мовлення, де мають бути відображені правила створення та поширення інформації, критерії того, які ресурси вважати онлайн-медіа, критерії визначення телеканалів і радіо тематичними та встановлення квоти

національного продукту для таких медіа; по-друге, розробка та ухвалення критеріїв віднесення інформації до такої, що може заподіяти шкоду фізичному, психічному або моральному розвитку дітей, затвердження правил мовлення у дні пам'яті, визначення критеріїв визнання рекламної інформації (комерційних повідомлень) такою, що може вважатися шкідливою, затвердження плану дій для доступності сервісів особам з інвалідністю, рекомендацій щодо частки європейського продукту тощо.

Розроблені та ухвалені кодекси мовлення та критерії віднесення інформації до такої, що може заподіяти шкоду фізичному, психічному або моральному розвитку дітей, затвердження правил мовлення у дні пам'яті, критерії визнання рекламної інформації (комерційних повідомлень) такою, що може вважатися шкідливою, план дій для доступності сервісів особам з інвалідністю, рекомендації щодо частки європейського продукту передаються на затвердження Національній раді з питань телебачення та радіомовлення. У разі відмови Національної ради з питань телебачення та радіомовлення щодо затвердження кодексів мовлення має право повернути проєкт кодексу (правил) робочій групі на доопрацювання або почати процедуру його підписання. Якщо ж регулятор не затвердить документи, то проєкт кодексу (правил) набуває чинності з моменту його підписання не менше ніж 50 відсотками від загальної кількості членів органу спільного регулювання на дату початку процедури підписання. Таким чином, Національна рада з питань телебачення та радіомовлення діє із дотриманням принципу «мовчазної згоди», що розуміється як ухвалення акту впродовж двох місяців, за умови відсутності обґрунтованої відмови.

На відміну від кодексів мовлення, рішення про критерії того, які ресурси слід відносити до онлайн-медіа, та критерії щодо квот європейського продукту для телеканалів набувають чинності лише після затвердження Нацрадою. У цьому випадку принцип «мовчазної згоди» вже не діє, потрібне саме рішення.

Відповідно до нормативних положень експертний висновок органу саморегулювання у сфері медіа із певного питання надається на платних підставах. Такі експертні висновки органу саморегулювання у сфері медіа є адміністративними актами рекомендаційного характеру, що можуть бути враховані або ні

при прийнятті рішень Національної ради з питань телебачення та радіомовлення, що позаяк вимагає належного обґрунтування з боку державного регулятора.

Таким чином, необхідно зробити висновок, що забезпечує захист та реалізацію свободи слова в Україні, діє в умовах відсутності відповідних важелів та механізмів, попри їх проголошення Законом України «Про медіа», що вимагає активізації процесів із гарантування та ефективності діяльності органів саморегулювання, застосування положень кодексів мовлення, критеріїв оцінки змісту інформації на її відповідність морально-етичним категоріям.

Література:

1. Про медіа: Закон України від 13 грудня 2022 року № 2849-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2849-20#n2352>
2. Створені органи співрегулювання у сферах аудіовізуальних, аудіальних медіа-сервісів і онлайн-медіа. URL: <https://webportal.nrada.gov.ua/stvoreni-organy-spivregulyuvannya-u-sferah-audiovizualnyh-audialnyh-media-servisiv-i-onlajn-media/>
3. Про громадські об'єднання: Закон України від 22 березня 2012 року № 4572-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4572-17#Text>